

UŽPALIŲ

Užpalių seniūnijos bendruomenės laikraštis

2023 m. Nr. 4

Nuotr. iš bendruomenės archyvo

Brangūs, mūsų krašto žmonės,

Kūčių vakare visi mėgaujamės mums brangių žmonių artumu, su jais pasidaldami dvasios šiluma. Kalėdų šventės atitraukia mus nuo kasdienybės darbų ir rūpesčių, tada sustojame ir apgalvojame prabėgusius metus. Linkiu, kad Jūsų namuose nepritrūktų jaukumo, žmogiškos šilumos, džiaugsmo ir ramybės. Su viltimi žvelkite į ateinančius metus ir tebūna jie dar sėkmingesni. Su gražiomis žiemos šventėmis!

Užpalių seniūnijos seniūnas
Eugenijus Keraminas

Mieli Užpalių krašto žmonės, 2024 metų proga, noriu pasidžiaugti, kad galime didžiuotis turėdami stiprią bendruomenę „Užpalėnų krivulė“. Manau kiekvienas mūsų krašto žmogus jaučia kokį didelį darbą atlieka bendruomenės nariai, aukodami savo laisvą laiką, jėgas ir savo darbą tam, kad Užpaliai būtų vieta, kur gyventi gera. Noriu nuoširdžiai padėkoti kiekvienam bendruomenės nariui už laiką, pagalbą ir pastangas. Ačiū visiems Užpalių krašto žmonėms, kad mus palaikote, padedate ir vertinate mus. Linkiu kiekvienam būti laimingu ir vertinti paprastus kasdienes dalykus, nes tik iš mažų ir paprastų dalykų susidaro Laimė.

Bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ pirmininkė Toma Skubiejė

Baigiantis metams, mintimis peržvelgiame juos, įvertiname pasiekimus ir numatome veiklas ateičiai. Susumavus visą socialinio gyvenimo vyksmą seniūnijoje, norisi pasidžiaugti aktyvėjančia seniūnijos darbuotojų veikla, jų pastangomis gerinant žmonių gerbūvį. Bendromis seniūnijos, bendruomenės „Užpalėnų Krivulė“, Lions klubo, JK „Ašvienių fanų“, UAB „Vitulos“ ir visų miestelėnų pastangomis, 2023 m. vyko daug prasmingų renginių, kurie turtino, įvairino socialinį - kultūrinį gyvenimą. Užpalių Garbės piliečiai ne tik domisi savo gimto krašto pasiekimais, bet ir stengiasi palaikyti glaudžius ryšius ir kukliais darbais prisidėti prie Užpalių krašto garsinimo. Todėl, visų Garbės piliečių vardu, linkiu ateinančiais metais prasmingų ir svarbių darbų, kilnių ir drąsių idėjų, kasdienio gerumo sklaidos ir asmeninės laimės.

Garbės piliečių vardu, klubo prezidentė Nijolė Rimkevičienė

Nuotrauka Aušrės Indrašienės

Šiandien pasisveikinti su Jumis, mieli „Užpalių“ laikraščio skaitytojai, norėčiau kūrėjo, gyvenimo prasmės terapeuto Beno Lyrio žodžiais:

„Naujieji metai bus nuostabūs ir geri tik tiek, kiek pats juos tokiais paversi: atleisdamas, mylėdamas, girdėdamas, atjausdamas, apkabindamas, dėkodamas“. Gyvenkite naudodamiesi šiais patarimais ir 2024 metai bus patys geriausi, dosniausi visomis prasmėmis.

Paskutiniame 2023 metų laikraščio numeryje rasite daug sveikinimų, istorijų, prisiminimų ir mūsų gyvenimo akimirkų. Ačiū, kad kartu buvome visus 2023 metus ir kviečiu prenumeruoti laikraštį „Užpalių“ 2024 metams. Prenumeratos kaina nesikeičia - 10 Eur už keturis laikraščio numerius. Laikraštis leidžiamas kartą per ketvirtį.

Užsiprenumeruoti laikraštį galite: Užpalių bibliotekoje tel. 8 614 52411. Užpalių seniūnijoje tel. 8 628 28514 arba Vilučių bibliotekoje tel. 8 601 14009.

Vida Juškienė

Šerkšnu miškai suspindo saulėje,
Balti laukai sužibo sidabru.
O tamsūs eglių siluetai
Keliauja vis dangaus skliautu.

Baltoje tyloje ir mintys baltos,
Baltomis pėdomis nubėga į tolumą.
Kur plaka širdys brangios
Ir tirpina mano vienumą.

Mano siela – platus horizontas
Ir pulsuojanti širdies gija.
Mano siela – šerkšno sidabras
Ir tyli Kūėjui malda.

Tegul. Jūsų šeimos židinių tesaugo sveikata, ramybė, meilė, šiluma.

Kaniūkų krašto bendruomenės
pirmininkė Aušrė Indrašienė

Metų virsme nėra pabaigos

Kūčių vakaro baltumu apdovanotas šis metų virsmas, kuriam pabaigos nėra: jeigu jau kartą ištarėme vieni kitiems sveikinimą sulaukus Šventų Kalėdų, viltingų Naujųjų metų, tai šis linkėjimais sudėliotas siekis gyvuoja ištikus metus iki kitos saulėgrįžos, kito virsmo. Pasukime tad metų ratą iš naujo, prisimindami senuosius mūsų papročius išskaitytus senuosiuose rankraščiuose, išklaulytus senolių prisiminimuose, permąstyti Užpalių žemės kontekste, tarsi žvilgsniu nuo Kapų kalnelio ar Lygamiškio pilia-

– tokius poeto Justino Marcinkevičiaus žodžius į Žolinės šventinį apeigyną įkėlė Viktorija Rastenytė Jovarienė, Užpalių garbės piletė, jau gerą pusšimtį metų kurianti savo ir aplinkinių metų veiklas žirgo ženkle. Visa tai jau gražiai aprašyta „Už Palių“ ir kitose žiniasklaidos erdvėse. Todėl mielos redaktorės paprašyta priminti žiemos švenčių paprotyną, pradėsiu nuo advento.

Stojus gruodžiui, po didžiojo darbymečio sulaukus atokvėpio, ruošiasi gražiausioms žiemos šventėms. Dabar

tviai jau 20 amžiaus pradžioje sumanė įrašyti savo kalendoriuose Arklių dieną į gruodžio 6-tąją, o dabar jų pavyzdžiu pasekėme ir mes. Tai ir gerai, beje, labai pravartu būtų avižas – ne tik dribsnius, košes, sausainius, bet ir šustinius, kisielius ir kitas kulinarinio paveldo įmantrybes – gražinti ant žmonių stalo. Adventas aukštaičiams – kuo tinkamiausias metas avižų temos kulinarinėms varžytuvėms. Per adventą reikia dar daug ką padaryti: užbaigti svarbiausius metų darbus, pilnai įvykdyti visus išsipareigojimus bei pažadus, atiduoti ne tik pinigines bet ir kitokias skolas, atsiprašyti, atleisti, susitaikyti... Kol šito neišmokome, tol neturime ramybės tiek pasaulyje, tiek kaimynystėse, o galbūt netgi šeimose. Bet reikia stengtis, kasmet kartoti tas gyvenimo pamokas, tobulėti savyje ir tobulinti aplinką.

Kūčios – seniausia ir svarbiausia mūsų kraštuose Padėkos diena. Santarvės diena. Susitaikymo diena. Ramybės diena. Tinkamai sutiktos ir palydėtos jos gali daug gero atnešti į mūsų gyvenimus. Buvo laikas, kuomet žmonės gailėdavo kirsti eglutes, tad vietoj jų namus papuošdavo iš per rugiapjūtę surinktų, per adventą suvarstytų šiaudinių „sodų“, kurie nūnai tapo įrašyti į viso pasaulio žmonijos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Tarp kitko, jie itin gražiai apdainuoti būtent mūsų, aukštaičių, vestuvinėse dainose: „Mūsų sode upės teka, viršum sodo paukščiai šneka...“ – gražus rojaus sodo atspindys. Ten kur daug žmonių, kur visi vieni kitiems padėdami darbuojasi, kur sukiojasi smalsūs vaikai – ten sukasi ir sodai, žadėdami laimės gaušą tiems namams. Gal ne tiek svarbu, kiek patiekalų bus ant Kūčių stalo, kiek tai, kaip jie atspindi gyvenimo pilnatvę, sukurtą mūsų žemėje: sakyta, kad Kūčia ir kiti iš javų pagaminti valgiai yra simbolinė tėvo – maitintojo, duonos rūpintojo – dalis, daržovių patiekalai – iš mamos dalies, grybai, uogos, riešutai – surankioti vaikų. Taip kiekvienas šeimos narys mokėjo prisidėti prie bendro šventos vakarienės stalo. Dabar mokama tai padaryti kitaip – visiems pagal sugebėjimus pasiskirstant ruošos

(nukelta į 3 psl.)

Nuotrauka iš „Utenos radijas“ archyvo

kalnio į saulę atriedančią rytiniu Šventosios krantu. Praėjusieji, 2023-ieji metai buvo įvardinti Aukštaitijos ir Žirgo metais, labai atitinkančiais užpalėnų gyvenimo pamatus. Oficialiai Lietuvoje šie metai baigėsi, bet ar gali taip atsitikti Užpaliuose? Anaipol. Čia visuomet žirgo ženkle gyvena aukštaičiai rytiečiai, pagal tarmę kalbininkų vadinti „punti-ninkais žalininkais“, t. y., anot rokiškėno dr. Kazimiero Eigmino pašmaikštavimo, tie „katrie puntį vadina punčiu, e žalį žolę“. Pantis ir žolė – žodžiai, kurie taip pat tinka užpalėnams, turint galvoje „Ašvienių fanų“ atnaujintas naktigones, gražiai kadaise aprašytas svėdasiškio Vaižganto ir kitų literatūros klasikų: po žvaigždėtu vasarosiltės nakties dangumi pančių sutrumpintu žingsniu rupšnoja žolę arkliai, o prie laužų iki saulėtekio pinasi pasakos, sakmės, dainos, pokštai... „Paprasciausiai pasiilgau arklio“

klesti advento vainikų mada, iš Vokietijos pasiekusi mus per Mažąją Lietuvą – Karaliaučių, Tilžę, Klaipėdą – maždaug prieš 100 metų. Tuo tarpu yra užuominų, jog mūsų krašto senovėje prasmnio advento ženkle būta kiek kitokio: iš medžio išskobtame lovelyje, lygmalai pripiltame avižų, tiesia eile įstatytos 4 žvakės. Jas atitinkamai vis viena daugiau uždegdavo vyriausias šeimos žmogus kas sekmadienį, grįžęs iš ankstyvųjų pamaldų, vadinamųjų rarotų. Taip buvo anais laikais, kada kalbėta: „Koks gaspadorius be gero staininio kumelio, koks kumelis be avižų?“. Visada norėta pasi-puikuoti: važiuojant į bažnyčią, į turgus – šeškaturgius, skaitaturgius, saldaturgius – iki Kalėdų, į piršlybas, vestuves, kitas viešnages – po Kalėdų. Todėl rasta progų pamaloninti arklius avižomis, tarkim, kad ir per Šventą Mikalojų, kuris yra Kalėdų Senelio prototipas. La-

Metų virsme nėra pabaigos

(atkelta iš 2 psl.)

darbais: kas namus valo, kas stalą dengia, kas eglutę puošia... Anksčiau mažiems, kuriems nekantriau laukti būdavo pavesta stebėti dangų – kada pasirodys pirmoji, vakarinė, žvaigždė. Tai buvo dangaus laikrodžio ženklas visiems rinktis prie stalo, kalbėti padėkos malda, dalintis Dievo duonele. Beje, vėlgi, kuomet dalinamasi kalėdaičiu, reikia kiekvienam, kuriam jį tiesi savo ranka, pažvelgti į akis, padėkoti už tuos gerus darbus, kurie pradžiugino tave ir kitus žmones, bei palinkėti, kad išsipildytų karščiausi jo troškimai. Taip dėkingai peržvelgiami praėjusieji metai ir su gražia viltimi sutartinai pažvelgiama į ateitį. Po staltiese pakreiktas šienas mums primena santarvę su mūsų prisijaukintais gyvuliais, tą Padėkos ir jiems dieną, ant stalo nededame jokie gyvulinio maisto, o šieną, kaip simbolį, pridėję žmonių valgio likučių, Kalėdų rytą ūkininkai padalina savo augintiniams. Santarvės metas. Todėl tik tuo metu galima išgirsti ir suprasti, ką mums nori pasakyti gyvoji gamta. (Širvintų rajone girdėjau vienos šeimos patirtį: po Kūčių stalu buvo statoma didelė pintinė prikimšta šieno, o ant jo tėvas uždėdavo arklio pavalkus. Deja, niekas negalėjo paaiškinti, kodėl. Gal kas iš užpalėnų, žirgų mylėtojų, tai žino?).

Jeigu pagal tradiciją ant Kūčių stalo dedami tik tai tas maistas, kurį išaugino mūsų žemė, perdavė mums protėviai, seneliai, tėvai, tai Šventų Kalėdų ryto, gerosios naujienos, džiuogesį papildė ir įvairūs atvežtiniai, naujai sugalvoti, dar neragauti, gurmaniški bei egzotiniai patiekalai. Kalėdų ryto saulė pradeda sukėti naują metų ratą, o dėkingi jai žmonės irgi tikisi pradėti atnaujintą, patobulintą gyvenimo tarpsnį, tai savitai simboliškai atspindėdami vaišių, dovanų, bendravimo ir linksmybių sklaidą per dvi šventvakarių savaites – iki pat Trijų Karalių, sausio 6 dienos. Tą metų (ne anksčiau) namus lankydavo blukvilčiai, kalėdininkai, bernėliai ir kitokiais vardais vadinti linksmi persirengėliai, mūsų šokių karnavalų pradininkai. Jeigu kas iš artimų žmonių nespėdavo grįžti Kūčių vakarienei, riebiąsias (t. y. nepasninkines) Kūčeles pakartodavo Naujųjų metų arba netgi

Trijų Karalių išvakarėse. Dar vienas iš mūsų tautosakos paveldo ištrauktas pastebėjimas, skirtas mums pasvarstyti: kaip praleisi sausio pirmąją dieną, tokie bus ir visi tavo metai – ar pramiegosi, ar ką gero nuveiksi – viskas į tavo 366 [2024-aisiais] dienų sąskaitą.

Trijų Karalių ženklas: +K+M+B (aukštaičiai jį dažnai rašydavo kiek kitaip, kryželius užkeldami ant kiekvienos raidės kaip karūnas) reiškia anaipol ne karalių vardus (jie neįrašyti Evangelijose, o pamirštą senovinę

masto renginys. Dar giliau žvelgdami galime čia atrasti aukštaitiškų Užgavėnių savitumus: na, tada neberėdytume žemaitiškos Morės, bet pravažinėtume arklius, lankydami vieni kitus iš kaimo į kaimą, vietoj kaukėtų vaikštynių vežiodami bitėmis dūzgiančius vaikus ir Gavėną.

Na, jeigu jau prisikasėme prie Užgavėnių, tai per jas pravažinėjus arklius, būtų visai smagu ir prajodinėti, ką aukštaičiai darydavo šaukdami pavasarį arba sveikindami Šventąjį Jurgį, kuris pasiro-

Nuotrauka iš autorės archyvo

lotynišką namų palaiminimo formulotę „Kristus būstą laimina“ (Cristus mansionem benedicat). Kai šios mįslės įminimą sužinojau iš prancūzų kolegų Grenoblio universitete, tapo suprantama, kodėl Aukštaitijoje, Minčiagirės kaimuose, naujakuriai slenkstyje iškirsdavo tris kryželius. Kalėdų metų dabar užbaigia Trijų Karalių eisenos ir atsiseikinimai su eglute, o dar 20 a. senoliai tvirtino, jog linksmybės ankstesniais amžiais tęsdavosi iki pat Grabnyčių [02.02]. Tik po jų buvo nukeliamos kalėdinės prakartėlės, nupuošiamos eglutės. Tie paliudijimai vėlgi gražiai susieja mus su šito krašto ypatingu reiškiniu – Sartų lenktynėmis. Prieš kokius 50 metų, Dusetų mokytoja Zofija Vilytė su jaunaisiais kraštotyriminkais surinko žmonių prisiminimus, kaip būtų Grabnyčių šventėje suvažiavę parapijos ūkininkai lenktyniaudavo pagrindine Dusetų gatve nuo bažnyčios iki savivaldybės pastato. Iš to išaugęs nacionalinio

do esąs ne tik Lietuvos, Anglijos ir dar kai kurių kitų valstybių globėjas, bet ir raitas piemuo. Todėl daug kur Jurginių metų vyrai ant laužų kepdavo arkliagančių kiaušiniene, moterys išleisdavo karvutes ir kitus gyvulėlius į pavasarinę ganiavą. Pastaruoju metu Jurginės ir Sekminės daug kur yra tapę bendruomenių šventėmis, pirmaisiais pavasariniais piknikais, susibūrimais po atviru dangumi. Ar tai tiktų į užpalėnų kalendorių? Beje, jei atmintis neapgauna, regis, kad esu buvusi tikrųjų Jurginių ar labai panašiam renginyje Kaniūkų kaime, prieš daug metų, gal net praėjusio amžiaus pabaigoje? Kartais pasivartau albumus ir žvilgsnis ilgiau sustoja ties nuotrauka, Šventosios kranto skardžiu lekia raiti Kaniūkų kaimo bernai. Bet gal tokių ne viena yra ir jūsų albumuose?

Tėbūnie visos dienos kaip dovanos.

Gražina Kadžytė

PRISIMENANT GARBINGŲ UŽPALĖNŲ SUKAKTIS

Tautos ateities vizijos kūrėjui – užpalėnui, profesoriui Kazys Pakštui 130

Užpalių valsčiuje, Alinaukoje, 1893 m. birželio 29 d. savo pasaulį išvydo viena įdomiausių ir iškiliausių asmenybių - Kazys Pakštas.

Kaip prisimena profesoriaus bendražygis Juozas Eretas knygoje: „Kazys Pakštas tautinio šauklio odisėja (1893 - 1960)“, būsimasis mokslininkas nuo mažų dienų, prabėgusių Užpaliuose, Kamajų gatvėje (dabar Kazio Pakšto gatvė), pasižymėjo

matniausias“, bendrabučio galva, lietuvių vakarų Tilmanso salėje dalyvis, Šv. Gertrūdos (Šaričių) bažnyčios maldininkas Kazys Pakštas nestokojo ir kovingumo. Atsiminimuose rašyta: „Lenkai susikabinę rankomis mums užstojo duris. Tuomet mes įsibėgėję pertraukėme jų grandinę, lauke mušėmės su sniegais, kol atėjo policija“.

Pats Kazys Pakštas apie praleistą Užpaliuose laiką rašė taip: „Mano tėvas,

kurių nedorybėms galo nebuvo. Girdejau, kaip po nepavykusio 1863-1864 metų sukilimo lietuviai prarado kone visas savo teises: toliau nebebuvo galima spausdinti knygų, net maldaknygių, savo kalba ir savo lotyniškuoju raidynu. Nebebuvo galima turėti savo organizacijų ar mokyklų, ir nustota teisės įsigyti žemės arba gauti kokią nors tarnybą savo tėvynėje. Bet visa tai nė kiek nepakirto jų pasiryžimo, nes, nors jie ir buvo pralaimėję keturias revoliucijas, nebuvo praradę savo sielos. Pasididžiudavau ir savo tauta, kuri nė manyte nemanė pasiduoti ir tik ruošė galimybę išsivaduoti. Mes aptardavome ir pašlijusią Rusijos situaciją. Ugningai pritarlavome Balkanų tautoms, išsilaisvinančioms iš turkų jungo. Net žemėlapiuose sekdavome jų žygius ir gailėdavomės, kad dar nebuvo atėjusi mūsų eilė. Tai buvo 1912 metais. Laisvės šūkis įaugo į mūsų kaulus ir smegenis“. Užpaliuose jaunas Kazys regėjo savo pirmąją viziją: laisvę lietuviui, katalikui, darbo žmogui. Vėliau, baigęs mokslus, profesorius daug dėmesio skyrė Lietuvos švietimui, kultūrai, geografijos mokslui, politikai, pajūrio įsisavinimui. Štai keletas jo posakių virtusių sparnuotomis frazėmis: „Lietuvos nepriklausomybės momentus reikia tikslingai sunaudoti tautai sustiprinti“, „ištieskime sparnus galingam dvasios skridimui“, „geriausia Krašto apsaugos ministerija yra Švietimo ministerija“, „pasukime Lietuvos gyvenimo laikrodį šimtu metų į priekį“, „...mūsų tautai teks nuolatos stovėti sargyboje. Negalėdami kiekybe susilyginti su savo gausingais kaimynais, mes privalome iškelti kiekvieno lietuvių kokybę“.

Su liūdesiu Kazys Pakštas prisimena karo išvakares: „Visą 1939 m. pavasarį slankiojau po ministerių kabinetus, įkalbinėdamas pradėti pasiruošimą nelaimėi pasitikti, ruošti naują Lietuvos prisikėlimą - gelbėti kultūrinę vertybę - M. K. Čiurlionio galerijos turtą ir senienas išvežti į Ameriką, išsiųsti Amerikon 60 gabiausių studentų, pervesti į užsienį piniginius fondus...“.

(nukelta į 5 psl.)

Prof. Kazys Pakštas su bičintiais ant Šventosios upės kranto ties Užpaliiais

veiklumu ir išradingumu. Juozas Eretas apie mūsų žemiečio vaikystę rašė taip: „Nors „Užpalių varliamušio“, kuris pasičiupęs tėvelio revolverį, 1905 m. degė noru nuversti carą, kaimo vyrai į savo gretas nepriėmė, bet Kazys kovingo ūpo nenustojo. Jis, dailidės Adomo Pakšto, Juozo Tumo-Vaižganto krikštaitėvio, sūnus, paveldėjęs tą patį polinkį politikuoti, kartu su kaimynu Juozu Gabriu Užpaliuose platino uždraustas lietuviškas „gazietas“. Carinėje Užpalių mokykloje slapta kitus užpalėnus mokė lietuvių kalbos. Už ką buvo išvartas ir tik tėvo, rusų valdininkui, atneštas gaidys išgelbėjo tolesnius Kaziuko mokslus. Baigęs pradžios mokyklą, 1908 m. penkiolikmetis nenuorama, svajojęs apie jūrininkų mokyklą, pateko į Saliamono Banaičio (Vasario 16-osios akto signataro) spaustuve Kaune. Tarp bendraamžių „gra-

— Užpalių miestelyje buvo amatininkas, dailidė. Atsimenu, kai vakare, darbams pasibaigus, koks pustuzinis tokių pat vargingų darbininkų susirinkdavo pas jį. Jie rūkydami pypkę, prisimindavo skausmingą savo praeitį ir aptardavo gyvenamos dienos sunkumus. Man tuomet buvo vos dešimt, dvylika metų. Viskas man giliai įstrigo į galvą ir jaudino širdį. Jie prisimindavo tas kietas vergystės dienas, išgyventas prieš 1861 metus, ir tą kruviną 1863 - 1864 m. sukilimą, tą ketvirtąjį lietuvių (ir kitų tautų) bandymą sudraskyti rusų carizmo retežius. Išgirdau, kad tuomet vienas mūsų miestelis nustojo mažiausia apie dešimties nuošimčių savo gyventojų, kurie buvo iššaudomi, kariami, ištremiami. O jų vieton moskovitų buvo atsiunčiami girtuokliai ir arkliaivagiai,

Tautos ateities vizijos kūrėjui – užpalėnui, profesoriui Kazys Pakštui 130

(atkelta iš 4 psl.)

Nebuvo išgirsta profesoriaus unikali migracijos sutvarkymo idėja. Baigiantis antrajam pasauliniam karui, Lietuvos šviesuoliai prisiminė profesoriaus siūlymus, apgailestavo, kad pritrūko politinės valios jiems įgyvendinti. Užpalių vizionierius buvo detalai numatęs „atsarginės“ Lietuvos pavadintos „Dausuva“ Britų Hondūre (dabar Belizas) įkūrimo fazes, kurios vyktų keturiais etapais, pavadintais mokyklų vardais. Pirmoji fazė – „pradžios mokykla“. Tai 25 šeimų kaimas su pradine

mokykla ir koplyčia. Gyventojų skaičiui išaugus iki 3000, antroji – „progimnazijos“ fazė. Plėtojantis pramonei, prekybai atsirastų savų laikraščių, susikurtų organizacijų. Trečiojoje, „gimnazijos“ fazėje kolonija padidėja iki 5000 gyventojų. Tuomet iš kultūrinės autonomijos pereinama į teritorinę – savo valstybės kūrimą. Jos teisės priklausytų nuo susitarimo su britų valdžia. „Universitetą“ būtų galima pasiekti per kokius 25 metus. Gyventojų skaičius dėl emigrantų ir natūralaus priaugio padidėtų iki 60 000. Tada būtų gali-

ma gauti plačias autonomines teises, turėti universitetą.

Prisiminkime svajotoją, pranašą, mokslininką, geografą, Lietuvos patriotą profesorių Kazį Pakštą ir pagalvokime, ką jis šiandien pasakytų mums apie šiandieninę Lietuvos padėtį...?

„Žygeivių slėnio“ vadovas
Giedrius Indrašius

Šį svajotą pasaulį profesorius Kazys Pakštą
paliko 1960 m. rugsėjo 11 d. Čikagoje, JAV.

PRANO GIPIŠKIO 130 - METIS IR ANTANO NAPOLEONO STASIŠKIO – 90- METIS

Nusipelnęs Užpalių ir Zarasų krašto šviesuolis, pirmasis tarpukario Užpalių mokyklos vadovas Pranas Gipiškis gimė 1893 m. rugpjūčio 25 d. Užpaliuose, mirė 1980 m., palaidotas Vėžaičiuose, Klaipėdos r.

Pateiksiu žiniatinklyje pateiktą žiupsnelį biografijos ir keletą svarbesnių švietėjo veiklų svariai padėjusių tobulėti Užpalių ir Zarasų gyventojams.

1903 - 1910 m. mokėsi Užpalių pradžios mokykloje, 1914 m. baigė Utenos miesto mokyklą. Mokydamas prisijungė prie scenos mėgėjų būrelio, dalyvavo 1914 m. lietuviškos spaudos atgavimo dešimtmečio minėjime. Vėliau 1914 - 1915 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijoje, tačiau prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui ir Kaune uždarius seminariją, P. Gipiškis paliko studijas, grįžo į Užpalius ir pradėjo

dirbti pradžios mokyklos mokytoju. 1919-1921 m. jis lankė mokytojų kursus, juos baigęs toliau dirbo kaip diplomuotas specialistas. 1921 m. gavęs Švietimo ministerijos leidimą, jis įsteigė Užpalių privatinę mokyklą ir 1921 - 1924 m. buvo pirmasis šios priaugančios mokyklos vedėjas. Labai svarus mokytojo darbas, turintis didžiulę išliekamąją vertę - su Užpalių mokiniais, 1915 - 1924 m. surinkta apie 1,5 tūkst. tautosakos tekstų. P. Gipiškis išsaugojo šiuos tekstus ir 1934 m. juos pateikė Tautosakos komisijai, jie saugomi Lietuvos tautosakos rankraštyne kaip vertingas Utenos krašto tautosakos šaltinis. Šią medžiagą galima rasti internetiniame tinklalapyje: <https://www.tautosakos-rankrastynas.lt/> Mokytojo pateiktą rinkinį sudaro: 437 mįslės, 40 oracijų, 4 padavimai, 56 pasakos, 3 greitakalbės, 11 tikėjimų, 1 užkabėjimas, 55 priežodžiai ir patarlės, 441 daina, 7 judrieji varžybiniai žaidimai, 1 žaidimų dialogas, 2 skaičiuotės, 1 erzinimas, 6 sutartinės, 6 eilėraščiai, 1 anekdotas, 1 parabolė, 2 pasakojimai, 1 rauda.

Nuo 1921 m. Pranas Gipiškis priklausė Lietuvos šaulių sąjungai. 1924-1929 m. studijavo Vytauto Didžiojo universitete fizikos, chemijos, geografijos ir biologijos mokslus, įgijo biologo pedagoginį išsilavinimą. 1929 - 1931 m. P. Gipiškis dirbo Telšių gimnazijoje gamtos mokytoju, 1931 - 1934 m. – Raseinių gimnazijos direktoriumi. 1934 - 1940 m. gyveno Zarasuose ir dirbo Zarasų aukštesniosios komercinės mokyklos, nuo 1937 m. – valstybinės gimnazijos direktoriumi, kol pirmosios sovietinės okupacijos pradžioje iš šių

pareigų buvo atleistas. Jo rūpesčiu, nuo 1935 m. šiai mokyklai buvo suteiktas Kazimiero Būgos vardas, joje atsirado literatų, muzikų, sportininkų ir šachmatininkų būreliai, gimnazijoje mokėsi 150-200 mokinių. Lietuvos skautų sąjungos vadovybei Zarasuose 1936 m. įsteigus šios apskrities skautų tuntą, P. Gipiškis buvo vienas iš jo organizatorių, nuo 1936 m. – paskautininkis, 1938 - 1940 m. – tuntininkas, vadovavo trims skautų draugovėms ir jūros skautams. Jis aktyviai įsitraukė į Zarasų šaulių skyriaus veiklą, 1936 m. buvo išrinktas Zarasų XXI šaulių rinktinės tarybos nariu ir susikūrusio šaulių Garbės teismo nariu. 1936 m. rudenį pradėjus statyti Zarasų Šaulių namus, jis buvo statybos komisijos narys.

1935 m. Lietuvos J. Basanavičiaus vardo mokytojų sąjungai įsteigus Zarasuose komitetą, P. Gipiškis buvo paskirtas jo pirmininku. Jis važinėjo į mažesnių miestelių mokytojų susirinkimus, skaitė paskaitas pedagogikos ir mokinių patriotizmo ugdymo klausimais. Švietimo ministerijos pavedimu P. Gipiškis organizavo Zarasuose vasarnamio mokytojams stovyką, o pastačius vilą joje rengė kursus mokytojams. P. Gipiškis buvo tautininkas, 1936 m. nuo metų pradžios iki pabaigos redagavo Zarasuose Tautininkų sąjungos perimtą ir toliau leistą savaitraštį „Zarasų kraštas“, jo dėka laikraštis tapo gyvensnis, įdomesnis, pasidarė taisyklingsnė jo kalba. Gyvendamas Zarasuose, jis parengė ir išleido, iki šiol vertinamą, Zarasų turizmo

(nukelta į 6 psl.)

PRANO GIPIŠKIO 130- METIS IR ANTANO NAPOLEONO STASIŠKIO – 90- METIS

(atkelta iš 5 psl.)

draugijos knygą „Zarasų kraštas“ (1936 m.) – pirmąjį ir vienintelį Nepriklausomoje Lietuvoje informacinį leidinį apie Zarasus, išvertė ir išleido Aleksandro Kruberio „Antropogeografiją“ (1937 m.).

Sovietinės valdžios 1940 m. vasarą atleistas iš Zarasų gimnazijos direktoriaus pareigų, 1940-1944 m. P. Gipiškis dirbo Utenos gimnazijoje mokytoju, dėstė chemiją, biologiją, gamtos mokslus ir geografiją. Vokiečių okupacijos laikotarpiu 1942-1944 m. jis buvo Utenos gimnazijos direktorius.

Antrosios sovietinės okupacijos pradžioje 1944 m. vasarą P. Gipiškis pasitraukė į tėviškę ir iki žiemos dirbo mokytoju Užpalių progimnazijoje. Prasidėjus sovietinio saugumo persekiojimams, jis buvo sulaikytas, tardytas. Vengdamas represijų, jis išvis pasitraukė iš pedagoginės veiklos, slapstėsi, gyvendamas atskirai nuo šeimos pas gimines ar pažįstamus Aukštaitijoje. Nuo 1946 m. sausio iki 1952 m. balandžio P. Gipiškis gyveno Svėdasuose (Anykščių r.), kur buvo klebono Antano Survilos slepiamas ir globojamas. Per tą laiką jis perrašinėjo kelių metų parapijos gimimų, vedybų ir mirčių registracijos knygas, vertė iš vokiečių ir lenkų kalbų į lietuvių kalbą pamokslus kunigams ir įvairias religinio turinio knygas. Iš viso per tą laiką jis išvertė apie 20 knygų, jo vertimai paplito tarp aplinkinių parapijų kunigų.

1952 m. pavasarį P. Gipiškis išėjo iš pogrindžio ir persikėlė į Žemaitiją, apsigyveno Samališkių kaime šalia Vėžaičių (Klaipėdos r.) ir 1952 - 1956 m. dirbo Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto Samališkių bandymų stotyje techniku. 1956-1959 m. jis buvo šios bandymų stoties vyresnysis mokslinis bendradarbis, kol išėjo į pensiją. Nuo 1959 m. iki gyvenimo pabaigos jis gyveno Vėžaičiuose (Klaipėdos r.). Senatvėje jis parašė ir paliko rankraščiuose išsamius atsiminimus.

1934 m. apdovanotas DLK Gedimino III laipsnio ordinu, 1939 m. „Šaulių žvaigždės“ ženklų, 1996 DLK Gedimino V laipsnio ordinu.

Svarbesnės publikacijos

Gipiškis P. Zarasai – Lietuvos Šveicarija. Zarasų krašto geografija // Zarasų kraštas. – 1936, Nr. 20, 24-27.

Gipiškis P. Zarasų kraštas. – Zarasai, 1936. – 250 p.

Kitas mūsų krašto garbingas švietulys, inžinierius, politikas - Antanas Napoleonas Stasiškis 1933 m. gimė Kaniūkuose, šiais metais būtų šventęs 90- metį. Jo visas gyvenimas, panašiai kaip Prano Gipiškio, susijęs su lietuviybės išsaugojimu, patriotine veikla. Keletas žinių iš jo biografijos. 1948 m. ištrėmus į Sibirą tėvus liko vienas. 1951 m. baigė Utenos rajono Užpalių vidurinę mokyklą, 1951 m. mokėsi matininkų kursuose. 1962 m. įstojo į Vilniaus valstybinio universiteto Fizikos fakulteto vakarinį skyrių. Apkaltintas antisovietine veikla, 1953 m. Vilniaus srities teismo nuteistas kalėti 10 metų. 1956 m. Kuibyševo (dabar – Samara, Rusija) srities teismo pakartotinai nuteistas 3 metams už dalyvavimą slaptoje antisovietinėje organizacijoje. Kalėjo Kuibyševo, Šeksnos, Vorkutos ir Taišeto lageriuose. 1960 m. grįžo į Lietuvą. 1960 – 1962 m. Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos šlifautojas, 1962 – 1970 m.

Vilniaus eksperimentinės technologinės įrangos gamyklos šlifautojas, inžinierius technologas. 1970 – 1992 m. Mechanizacijos ir automatizacijos projektavimo ir konstravimo biuro, projektavimo instituto „Lietuvos staklių projektas“ grupės vadovas, vyriausias projektų inžinierius. Originalių sprendimų, kurių daugelis buvo įgyvendinti įvairiose Lietuvos ir buvusių Tarybų Sąjungos respublikų staklių ir mašinų pramonės gamyklose, autorius. Prasidėjus Lietuvos nepriklausomybės judėjimui, nuo pirmųjų dienų, aktyviai įsijungė į Sąjūdžio veiklą. Čia pasižymė-

jo nuomonės tvirtumu, svariais, logiškais argumentais. 1988 m. išrinktas projektavimo instituto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio rėmimo grupės pirmininku. 1990 – 1992 m. Lietuvos politinių kalinių sąjungos pirmininko pavaduotojas, nuo 1992 m. iki 2008 m. Seimo narys, Pasi-priešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas. 2004 m. apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi.

Žemiau pateiktos kovos už nepriklausomą Lietuvą, veiklų ištraukos už kurias Antanas Stasiškis savo jaunystės metus praleido sovietiniuose lageriuose. „1950 - 1951 mokslo metais tarp 11 klasės mokinių skleidė antitarybines nuotaikas. 1952 m. pabaigoje parašė ir išsiuntė 3 laiškus, kuriuose buvo antitarybinių išsireiškimų, neva Vilniuje pastatytas Lenino paminklas tiesia ranką į KGB rūsius. Už tai 1953 m. nuteistas 10 metų lagerio. Kuibyševo lageryje įsijungė į slaptą kalinių organizaciją Revoliucinių marksistų grupę. Už tai 1956 m. 15 grupės narių buvo nuteisti papildomo įkalinimo nuo 4 iki 8 metų, Stasiškis – trejiems metams. Po teismo buvo perkeltas į kitą lagerį, o 1960 m. pavasarį 1953 metų kaltinimai Stasiškiui panaikinti, pripažįstant bausmę atlikta“.

Man teko asmeniškai pažinti Antaną Stasiškį, kuris kiekvienu sykiu atvykęs į gimtuosius Užpalius, rasdavo laiko aplankyti Užpalių mokyklą, pasidomėti ugdymo reikalais ir visada buvo nešinas ryšulėliu knygų ir ne bet kokių, o vertingų enciklopedijų. Garbingas mūsų kraštiečių pasižymėjo kuklumu ir pareigingumu. Aktyviai dalyvaudavo kraštiečių susitikimuose, kuriuose padėdavo organizuoti atminties pamokas, padėjo įgyvendinti švietėjišką projektą, kurio dėka mokykloje atsirado pirmieji kompiuteriai ir buvo įkurta kompiuterių klasė, kurią pavadino - „Voru“. Mane imponavo jo tvirta, aiški nuomonė, vertybinės nuostatos, tai buvo žmogus, kuriuo galėjau tikėti ir pasitikėti. Šių mūsų kraštiečių - Prano Gipiškio ir Antano Stasiškio gyvenimas yra gražus, sektinas pavyzdys mūsų jaunajai kartai.

*Užpalių gimnazijos mokytojas
Giedrius Indrašiūnas*

Pasakų kūrėja iš Užpalių

Šiais metais pasakų kūrėja, šiaurų sodų pynėja Marija Grižienė būtų šventusi 100 metų jubiliejų. Marija Grižienė gimė 1923 m. rugsėjo 3 dieną, Utenos rajone, Užpalių valsčiuje, Mikėnų kaime, Onos ir Povilo Jusių šeimoje. Šeimoje buvo penkios seserys ir brolis. Marija mokėsi Kišūnų pradinėje mokykloje, baigė keturis skyrius. Labai norėjo mokytis toliau, bet neturėjo galimybių. Teko samdinio dalia. Nežiūrint visų sunkumų, kuriuos teko patirti, buvo dėkinga likimui, kad laimingai praėjo karo ir pokario laikai. Džiaugėsi ir tuo, kad mokėjo skaityti, rašyti. Norėdama gražinti skolą už suteiktą galimybę paragauti mokslo, rašė savo išgyvenimus, kūrė lyg pasakas anūkams. Pasakos neatsiranda tuščioje vietoje, jas reikia išgyventi, pajusti širdimi ir visu kūnu. Skaitant Marijos pasakas, nusirita ne viena sidabro ašara.

Savo knygoje „Gyvenimo pasaka“ (2003 m.), papuoštoje Odetos Bražėnienės karpiniiais ir „Gyvenimo nuotrupos“ (2004 m.), iliustruotoje Dalios Lovčikienės karpiniiais kviečia skaityti ir pajusti ką kalba viena ar kita pasaka, suprasti, kuri iš jų yra sugėrusi daugiau ašarų ir skausmo.

Kaip rašo pati knygų autorė Marija Grižienė knygos „Gyvenimo pasaka“ pratarinėje „Pragyvenusi daugiau kaip 80 metų negalėjau pasitraukti iš gyvenimo nieko nepalikusi šiame pasauly. Noriu atminimo, jog čia myniau Lietuvos žemę, ir noriu, kad liktų mano pėda, įspausta šioje žemėje. Tegul būna šie kūriniai mano palikimas Jums.“

Ištrauka iš kūrinio „Liepa prie mokyklos“:

„Mums senelis sakydavo „Tas, kas nepasodino gyvenime medelio, galima sakyti ir negyveno, nes nepaliko savo gyvenimo dalies vaikams, pažįstamiems, draugams“. Prie Užpalių vidurinės mokyklos augo liepa, kuri buvo nežinia kieno ir kada pasodinta. Bet buvo didžiulė, aukšta, stora, kad keletu vaikučių jai apkabinti reikėjo. Liepa – susitaikymo ir meilės medis. Galbūt du draugai susipykę ir gerokai išsibarę, pagaliau nutarė, kad ginčytis gana, reikia ramaus gyvenimo ir sumanė drauge pasodinti medį, kuris liudytų draugystę.. O ką sodinti tai nežinojo. Tuomet nuėjo pas

žiniuonę senutę paklausti, kokį medį būtų geriausia sodinti, kad užbaigtų ginčus visiems laikams.

Senutė žiniuonė pasakė:
- Liepa – taikos ir meilės medis.
Jums tinka sodinti tik liepos medį!
Ir buvo pasodintas liepos medis,

glostant. O kiek bičių dūzgė liepos mėnesiais, rinkdamos saldų medutį, kad žmogaus sunkų gyvenimą pasaldintų, kad žmonės geresni būtų, nuo visokių negalių apsiginti galėtų....“

Ištrauka iš kūrinio „Paslaptis po kriaušę“:

„Tai buvo labai seniai, o ta vieta šiandien vadinama Gorkaviete. Kodėl taip pavadinta ta vieta, aš nežinau. Čia gyvenimas buvo sunkus, ir žmonės sakydavo: „Gyvenimas sunkus kaip pipiras“. Iš kitos pusės pažiūrėjus, buvo daug ir malonių valandėlių. Pavasariai pakvipdavo beržų sula, o vasaros – liepų medumi, pušų sakais. Kiek daug tenai lakštingalų čiulbėjo, atrodė kad ant kiekvienos medžio šakos po paukštelį tupėjo. Vov-eraitės drevėse darė sau namelius, skynė kankorėžius. Visi to kalnelio gyventojai gyveno taikiai...“

Užpalių biblioteka savo fonde turi

kuris išaugo į didžiulę liepą. Gal liepa abu didžiuosius karus regėjo, gal ne vienas karys sužeistas jos pavėsyje jėgas atgauti norėjo. Kai kas nelaimėi ištikusėjo liepai pasiguosti, stiprybės pasisemti, nes ji visuomet skleidė saldų malonumą – lyg jaustum motinos rankų švelnumą

abu knygos egzempliorius. Ateikite ir skaitykite Užpalių krašto žmogaus kurtus pasakojimus, istorijas, pasakas. Skaitydami pagerbsite ir Marijos Grižienės atminimą.

*Užpalių bibliotekininkė
Vida Juškienė*

Europos mokyklų sporto diena

Spalio 3 d. Užpalių gimnazijos mokiniai ir mokytojai dalyvavo orientacinėse varžybose ir sporto veiklose, taip minėdami Europos mokyklų sporto dieną. Mokiniai per 4 pamoką vaikščiojo po miestelį ir atliko orientacines užduo-

tis. Diena buvo graži, linksmai čiauškdami mokiniai ieškojo prie Kamenyčios paukščių namų, senosios Užpalių vaitinės, Užpalių Karališkojo dvaro „ledainės“, medžio, skirto prof. K. Pakštui ir kitų svarbių Užpalių miestelio objektų. Po orientacinių varžybų vyko kamuolio metimo į krepšį varžybos. Taikliausias buvo II g. klasės mokinys Kajus Petrauskas, nugalėtojui atiteko įspūdingas, saldus prizas.

Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė Emilija Tarvydaitė

Civilinės saugos mokymai

Užpalių gimnazijoje lapkričio 22 dieną vyko civilinės saugos mokymai, kuriuose dalyvavo 5-11 klasių mokiniai. Mokiniai ne tik iš klausė pranešimą apie civilinės saugos svarbą, bet gavo daug praktinių žinių: kaip susikrauti išvykimo krepšį, kokius dokumentus pasiimti. Žinoma, įdomiausia buvo įveikti ekstremalią situaciją su virtualios realybės akiniais. Daug įdomios ir labai reikalingos informacijos pateikė Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento svečiai. Suteiktos žinios gali būti labai reikalingos. Būkime pasiruošę visokiems gyvenimo iššūkiams.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Mokytojų diena Užpalių gimnazijoje

Mokytojų diena – ypatinga šventė, todėl parengėme savo mokytojams daug malonių akimirklų. Nuo pat ryto mokytojai džiaugėsi dovanojamomis gėlėmis ir saldėšiais. Per ketvirtą pamoką mokytojus pakvietėme į mokytojų kambarį, kur vyko šventinis renginys. Renginį gražiai vedė Beatrisė ir aš, Izabela. Mokytojai buvo suskirstyti komandomis, dalyvavo virtualioje viktorinoje – atsakinėjo į klausimus, susijusius su 2000-ųjų laikų moda ir įvykiais, piešė 2000 metų mokinį. Mokytojai

klausėsi Gaivilės, II g. klasės mokinės, ir Rugilės, 5 kl. mokinės, parengtų kūrinių bei turėjo galimybę nusifotografuoti prie foto sienos. Gražu buvo į Jus žiūrėti: šurmuliavo lyg mokiniai. Mokytojus fotografavo Kotryna, 8 kl. mokinė. Mokytojams buvo įteiktos ypatingos dovanėlės, kurias paruošė mokytojos Saidos Leleivienės būrelis „Iš naujo atgimė“ mokiniai. Iššūki patyrė vyresnių klasių gimnazistai, kurie vedė pamokas, kol mokytojai buvo šventiniame renginyje. Gal išbandę savo jėgas jie pasuks Mokytojų keliu?

*Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė
Izabela Vinokurova*

Užpalių gimnazijos mokiniai laikė LR Konstitucijos egzaminą

Spalio 25 dieną Lietuvos žmonės jau 17 kartą turėjo galimybę pasitikrinti LR Konstitucijos žinias. Užpalių gimnazijos 8-11 klasių mokiniai buvo vieni iš jų. Tai puiki proga, susipažinti su šalies pagrindiniu įstatymu, pagilinti Konstitucijos žinias, tiesiog būti Lietuvos piliečiais.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

*Užpalių gimnazija***Viešnage LR Seime**

Užpalių gimnazijos 7-11 klasių mokinių būrelis su istorijos mokytoja N. Braukyliene ir Užpalių bendruomenės nariais vyko į LR Seimą susitikti su LR Seimo nariu Edmundu Pupiniu. Seimo narys Edmundas Pupinis ir jo padėjėjas Mindaugas Ramelis maloniai sutiko svečius iš Užpalių. Įdomi buvo ekskursija po LR Seimą, daug įdomių, pažintinių istorijų papasakojo gidai Romas Dailidėnas ir Skirmantė Reznikienė. Dar ir Aukštaitijos dailininkų parodos atidaryme pavyko dalyvauti. Pasibuvę LR Seime užplėnai aplankė Valdovų rūmus.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Projektas „Ieškojimai ir atradimai“

Spalio - lapkričio mėn. Užpalių gimnazijos II - IIIg klasės mokinės dalyvavo tęstiniame Utenos švietimo centro prevenciniame projekte „Ieškojimai ir atradimai“, kurio veiklas finansavo Utenos rajono savivaldybė. Projektas „Ieškojimai ir atradimai“, skirtas Utenos rajono gimnazijų 16 - 17 metų merginoms. Projekto tikslai: keisti vyraujančias nuostatas į skirtingas lytis, jų tarpusavio santykius ir nuostatas apie žmonių bendravimą, sukuriančias pagrindą smurtui; gerinti mokinių žinias ir supratimą apie smurto prigimtį, esmines jo priežastis, socialines-kultūrinės lyties normas ir nelygybes; suteikti jaunimui galimybę saugioje aplinkoje tyrinėti, kaip smurtas tiesiogiai veikia juos ir bendraamžius bei atpažinti jų teisę būti vertinamais ir gerbiaimais, taip pat prievolę vertinti ir gerbti kitus. Projekto dalyviai nagrinėjo šias temas: „Lyčių vaidmenys ir stereotipai“, „Smurtas lyties pagrindu romantiškuose santykiuose“, „Smurto lyties pagrindų rūšys: mitai ir tiesos“. Mokiniai atliko ir praktines užduotis: pratimą „Gyvenimo medis“, žaidė pasitikėjimo savimi žaidimą, tyrinėjo emocijas. Veiklas vykdė socialinė pedagogė Virginija Rudokienė.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Kalėdinė mugė

Gruodžio 8 d. Užpalių gimnazijos II-os g. klasės mokinių komanda dalyvavo kasmetinėje Junior Achievement kalėdinėje mugėje. Šiame renginyje pristatyti inovatyvios bei modernias verslo idėjas kasmet renkasi daugiau nei 130 jaunųjų bendrovių. Užpalių gimnazijos komanda - viena iš jų. Mokomoji gimnazisčių bendrovė „Blissful aura“ pagamino bei pristatė komisijai produktą ir paslaugą. Tai - aromaterapinės žvakės su pagalbine programėle, kuri ypatingais aromatais bei užduotėlėmis padeda skatinti tokias emocijas: produktyvumą, atsipalaidavimą, pasitikėjimą savimi. Artėjant šventėms, komanda pristatė ir Kalėdų tematikos žvakes, su maloniu Kalėdų sausainių kvapu. Užpalių gimnazistes aplankė sėkmė, ir jos pardavė visas pagamintas žvakes bei sulaukė didelio susidomėjimo savo produktu. Už padrąšinimą vystyti idėją bei pagalbą ją realizuojant komanda dėkoja savo auklėtojai, ekonomikos ir verslumo mokytojai Virginijai Rudokienei.

*Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė
Augustė Gavėnaitė*

Laukiame gražiausių metų švenčių
 Žiūrėki: sninga, sninga, sninga.
 Žiūrėki: baltas sodas minga.
 Nugrimzdo žemė praeity.
 Įspėk, kas eina? Neįspėjai:
 Ateina princai ir kirpėjai,
 Balti karaliai ir kepėjai,
 Ir šlama medžiai apsnigti...
 (H. Radauskas „Žiemos pasaka“)

Kalėdų dvasia jau nušurmuliavo gimnazijoje... Dailės mokytojai D. Usevičienei nepritrūksta idėjų. Septintokai per technologijų pamokas prigaminavo gražių eglaičių, kurios visą šventinį laikotarpį šoko mokytojų kambaryje, III g klasės ir 6 klasės mokiniai papuošė baltais karpiniais mokyklos langus.

Paskutinę prieš atostogas dieną Užpalių gimnazijoje šurmuliavo pasipuošę mokinukai ir gimnazistai. Jie kūrė Kalėdinę pasaką. Susirinkusiems salėje buvo smagu prisiminti vaikystės pasakas, dar smagiau - kurti ir vaidinti. Visų

klasių pasirodymuose svarbiausia buvo Draugystė, Bendrystė ir Kalėdų stebuklas. Kiekviena klasė dovanų gavo po didžiulį šakotį. Apdovanoti buvo ir mokytojai, jie irgi buvo šiais metais geri. Šventinį renginį vedė III g klasės mokinės. Šventin-

iame šurmulyje ir po jo būkime atleidūs, būkime geri ir nuoširdūs.

*Užpalių gimnazijos jaunieji
 žurnalistai*

*Nuotraukos iš Užpalių gimnazijos
 archyvų*

Sūnų nukankino sribai, motiną su vaikais ištrėmė į Sibirą

Trys šaunios Užpalių krašto darbštuolės Regina Abukauskienė, Valerija Morkūnienė ir Palmira Sirvydytė, surinko duomenis, užrašė gyventojų prisiminimus ir prieš 16 metų išleido puikią knygą „Kaniūkai“. Ne viską randu joje aprašyta, o gi ir neįmanoma viską surasti. Atsidėkodamas šioms darbštuolėms, papildau ko nepavyko sudėti į knygą.

Šiaurinėje Kaniūkų kaimo galulaukėje yra dykvietė, kažkada vadinta „Šmatauka“, atsiradusi kaimui skirstantis viensėdžiais. Senbuviai prisimena, kad čia gyvenusi Marijona Prancūnienė su šešiais vaikais. Kaniūketė Akvilė Skardžiuvienė net jų vardus prisiminė: Stasys, Povilas, Pranas, Aldona, Bronislava ir Genovaitė. Sakė, kad dvi pastarosios dar gyvos: Bronė Stanislovenienė gyvena Kaliekių kaime, Genovaitė Šarkanienė – Utenoje. Skubu jas pakalbinti, knieti sužinoti už ką Povilą nukankino Užpalių sribai, o motiną Marijoną su trimis vaikais į Sibirą išgrūdo.

Kaliekių kaime Stanislovenų sodyba prie pat plento į Uteną. Bronė birželio 18 d. sutiko 90 – ajį gimtadienį. Kažkada buvusi šviesi atmintis jau pradeda blėsti, kojos tik

per kambarį leidžia patapenti. Tad mane, ir su jubiliejiniu gimtadieniu atvykusią pasveikinti Vyžuonų seniūnę Jolitą Bučeliene pasitiko sėdėdama ant lovos. Užtat jos vyras Jonas Stanislovenas, nors pusantrų metų vyresnis už žmoną, tačiau jo atminties galėtų pavydėti žymiai jaunesni. Jaunatviškai žvalus, visą giminės istoriją atmintyje saugo ir pasakoja, Bronytei belieka tik pritarti ir kai kur papildyti. Išklausęs prisiminimus, pavartęs šeimos albumą, važiuoju į Uteną, pas Genovaitę Šarkanienę.

Genovaitei laikas jau skaičiuoja 94 – uosius metus. Žvali, judri, po kambarius ir kiemą vis tekina, vis su šypsena ir jumoru. Pasitikdama sako: „Aš mamą tamstos pažinojau, tai energinga moteris buvo. Pas mus užeidavo Užpaliuos eidama. Norvaišiuos jūsų molinėj gryčioj buvau, tave mažą dabodavau, kai mamą sribai tardyman šaukdavo“.

Nuo tokių, dūšių glostančių jautrių prisiminimų, pereiname prie „Šmataukos“ Prancūnų šeimos skaudžios praeities. „Tėvas Pranas Prancūnas (1894 – 1933) vietinis iš Kaniūkų, motina Marijona Vaiginytė (1899 – 1980) iš Varku-

jų kaimo, Vyžuonų parapijos. Mirė tėvas pakirstas džiovos, palikęs našlę Marijoną su šešiais mažais vaikais: vyriausiam Stasiukui buvo dešimt, o mažoji Bronytė – lopšyje šešių mėnesių. Tėvai palaidoti Užpaliuose. Ant paminklo datos netikslios, nežinau kodėl? – nežiūrėk į jas. Prie tėvų palaidojom 1990 m. atvežtus iš Sibiro brolio Stasio kaulėlius, kartu perkėlėm brolių Povilą iš Kaniūkų kapinių.

Kai mama liko su šešiais vaikais, visi mums padėjo: giminės, kaimynai, labiausiai Juozas Seibutis. Net antstolis matydamas tokią bėdą, tėvo skolą atidėliojo. Piemenavam, ejome dirbti pas svetimus ir visi užaugome. Prie vokiečių tiek bėdų neturėjom, kiek rusams užėjus. Prasidėjo vyrų šaukimas frontan, o Stasys su Povilu abu šaukiamojo amžiaus. Eiti frontan nenorėjo, Povilas slapstėsi vienas, nieiškojo kompanijos. Kaimynas Ramonas pradėjo įkalbinėti: „Gali išsisukt, jei sutiksi pabūt Užpalių špitolėj, padežūruoti“.

Povilas sutiko, bet po keleto dienų pamatė, kad jau jam skiria užduotį, siunčia kaiman – nori skrebu padaryti. „Tai jau šito nebus“ – nusprendė Povilas ir pradėjo slapstytis. O skrebai siuto, mums ramybės nedavė – atėję mušė, spardė, langus išdaužė, kibirius sulankstė, pagalvių plunksnas paleido...

(nukelta į 10 psl.)

Sūnų nukankino stribai, motiną su vaikais ištrėmė į Sibirą

(atkelta iš 9 psl.)

Buvo paskelbta amnestija, brolis registravosi, gavo dokumentus ir legaliai gyveno. O skrebams pyktis. 1945 m. gruodžio 8 d. po Kaniūkų šlaistėsi skrebai: Stankūnas, Prapakavičius, Zabulionis, Arceris, Repšys ir užsukę į Vaškelių namus Kaniūkuose, rado Povilą. Išsivedė, o mes nesulaukdami grįžtant nešame į skrebyną valgyti. O ten sako – nėra tokio. Su seserimi Aldona išėjome ieškoti. Suradom tik po penkių dienų Kaniūkų šilėly nebegyva, - nenušautą, bet nukankintą. Baisiai nukankintas buvo – rankos ir kojos kaulai sulaužyti, galvos kaukolė sutrupinta. Uždaužė ir paliko, į Užpalius nevežė, nes legaliai gyveno. Taip skrebai išliejo pyktį ant nekalto žmogaus. Norėjom prie tėvo palaidot, neleidė. Liepė greitai užkasti. Pašarvojom ir palaidojom tyliai Kaniūkų kapeliuose. Ir paminklo nestatėme“.

Tik 1990 m. vasarą, kai Bronė ir Genė Pranckūnaitės iš Sibiro į Užpalius atsivežė brolio Stasio palaikus, ir Povilą iš Kaniūkų perkėlė prie tėvų. O Stasys Pranckūnas (1923 – 1953) grįžo iš fronto sužeistas, ligotas, apdovanotas medaliu „Už pergalę prieš Vokietiją“. Dirbo kolūkyje, pripažintas trečios grupės invalidu. Tokius sovietinis įstatymas turėjo gerbti ir saugoti, nes

jie pergalę krauju iškovoję. Kur tau. Kai 1951 m. lapkričio 1 d. Marijoną Pranckūnienę su dukromis Bronė ir Gene trėmė į Krasnojarsko kraštą, Jemeljanovo rajoną, ištrėmė ir frontininką Stašį. Gyveno Kruotoj kaime, kankinosi kolūkyje ir po pusantų metų mirė.

Neištrėmti liko du Marijonos vaikai. Dukra Aldona (gim. 1928), jau buvo ište-

Motina Marijona Pranckūnienė ir jos dukros Genė ir Bronė, prie sūnaus ir brolio Stasio kapo Sibire 1946 m.

kėjusi už Kazio Kaupo ir gyveno Gaveikių kaime, už Kamajų. Abu ir ilsisi Kamajų kapinėse. Užtat šeimą paliko gausią: Jonas, Vytautas, Leonas, Valentinas, Kazys, Vida ir Genė.

O sūnus Pranas Pranckūnas (1926

– 2018) tuo metu tarnavo kariuomenėje. Grįžo 1952 m. rudenį, šeimos nerado, namuose svetimi. Tai nuvažiavo pas tetą Vigelienę į Anykščius, ten susirado žmoną Levutę, užaugino dukrą Ireną.

„1956 metais mus iš Sibiro paleido. – pasakoja Genovaitė Šarkanienė. Grįžome mama, sesuo Bronė ir aš su vyru Jonu Šarkanu (1926 – 1989). Buvo jis tremtinys nuo Panevėžio. Lietuvon važiuoti uždraudė, Daugpilyje namus pasistatėm. O kai atvažiuom pažiūrėti savo namų Kaniūkų, - klaiku pasidarė. Mūsų namuose gyveno toks Masiulis, dirbo Degesių malūne. Langai šienų užkamšyti, pečiai išdraskyti, o kad nesušaltų - nedidelį pečiuką susimūrijęs tiesiai kaminan išvedė. Sukūreno tvartą ir jau buvo pradėjo kurenti klėtį. Viename kambaryje gyveno pats, virtuvėje karvę laikė.

Mūsų sodybą Kaniūkų „Šmataukoje“ tvarkė sesuo Bronė su vyru Jonu Stanislovėnu, supuolę visi padėjome. Abu dirbo Kaniūkų kolūkyje, Jonas buvo auksinių rankų specialistas mechaninėse dirbtuvėse. Su kolūkio pirmininko pagalba, Stanislovėnai išgrūdė „kvaterantą“, išmėžė mėsą, sutvarkė namus, pasistatė tvartą, klojimą ir gyveno iki 1972 m., kol išsikėlė į Kaliekius. Sodybą „Šmataukoje“ pardavė Albino Petronio šeimai, gyveno jie tenai dvidešimt metų ir išsikėlė į Užpalius“.

*Kraštyrininkas Vytautas Indrašius,
2023 m. birželis – lapkritis*

Vis daugiau pacientų naudojasi pavėžėjimo paslaugomis

Kai kuriems pacientams sudėtinga dėl sveikatos būklės savarankiškai atvykti į gydymo įstaigą, todėl jų galimybes naudotis medicinos paslaugomis tampa ribotos. Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) iniciatyva, norint padėti pacientams paprasčiau pasiekti sveikatos priežiūros įstaigas, bandomojo projekto pavėžėjimo paslaugos jau yra prieinamos daliai gyventojų.

„Vykdant pacientų pavėžėjimo paslaugų įgyvendinimo reformą, SAM siekia užtikrinti sveikatos priežiūros paslaugų pasiekiamumą tiems pacientams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar socialinių, ekonominių priežasčių negali naudotis individualiu arba viešuoju transportu“, – sako SAM Investicijų įgyvendinimo skyriaus patarėja Agnė Sakalinskienė.

Dar šių metų rugpjūtį 20 Lietuvos savivaldybių startavęs bandomasis pacientų pavėžėjimo projektas palaipsniui įtraukė

visas tikslines asmenų grupes – pirmiausia nemokamas pavėžėjimas imtas teikti prireikus hemodializės ar transplantacijos paslaugų, vėliau – ir 75-erių bei vyresniems mažas pajamas turintiems asmenims. Nuo lapkričio mėn. paslauga gali naudotis ir į priemokas už kompensuojamuosius vaistus teisę turintys neįgalieji.

Planuojama, kad pavėžėjimo paslaugos pagalba mažų savivaldybių gyventojai galės sklandžiai išspręsti apie 80 proc. sveikatos problemų arčiau namų – savo ar gretimose savivaldybėse. Esant poreikiui, šių savivaldybių gyventojams bus sudarytos sąlygos gauti reikalingas paslaugas kitose, ne jų gyvenamojoje vietoje esančiose, gydymo įstaigose.

Šiuo metu pacientų pavėžėjimo paslauga teikiama Kauno funkciniam sveikatos priežiūros regione ir Tauragės apskrityje. Bandomuoju projekto laikotarpiu, kuris tę-

sis iki 2024-ųjų liepos, planuojama suteikti 40 000 pacientų pavėžėjimo paslaugų.

Įvertinus projekto bandomojo laikotarpio rezultatus, vertinant sukurti efektyvią, vieningą pacientų pavėžėjimo sistemą, kuri kokybiškai veiktų visoje Lietuvoje, paslaugas pradėjus teikti ir likusioms 40 savivaldybių. Numatoma, kad pavėžėjimo paslaugos visoje Lietuvoje startuos 2024 m. liepos 1 d.

Pavėžėjimo paslaugą galima užsisakyti paskambinus trumpuoju telefono numeriu 1808 arba kreipiantis tiesiogiai kiekvienos projekte dalyvaujančios savivaldybės kontaktais, skelbiamais interneto svetainėje www.1808.lt. Pavėžėjimo paslaugos operatorius, patikrinęs ar pacientas turi teisę gauti paslaugą, skiria jo poreikius atitinkančią transporto priemonę, suderina pavėžėjimo laiką. Paslauga nemokama.

SAM Komunikacijos skyrius

TRUMPAI APIE ĮVYKUSIUS RENGINIUS

Spalio 7 d. Utenos A. ir M. Miškinių VB Užpalių bibliotekoje įsikūrė Utenos trečiojo amžiaus universiteto Užpalių fakultetas, kurio klausytojai kviečiami į renginius, mokymus, susitikimus. Fakulteto vadove išrinkta Birutė Masonienė.

Spalio 28 d. vyko Užpalių bibliotekoje vyko neuroedukacinis užsiėmimas „Aš ir mano emocijos“, pagal Utenos r. savivaldybės administracijos finansuotą bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ projektą „„Fizinė + psichinė sveikata = kokybiškas gyvenimas““.

Lapkričio 8 d. Užpalių bibliotekoje vyko Šamilio Gainanovo fotografijų parodos „Mano gyvenimo puslapiai“ pristatymas.

Gruodžio 4 d. Kamenyčioje vyko edukacija „Modernių minimalistinių Advento vainikų pynimas“, pagal Utenos r. savivaldybės finansuotą bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ projektą „Visi kartu – nuo mažo iki senelio“.

Lapkričio 25 d. Užpalių bibliotekoje vyko užsiėmimas „Komunikacija.“, pagal Utenos r. savivaldybės administracijos finansuotą bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ projektą „Fizinė + psichinė sveikata = kokybiškas gyvenimas“.

Gruodžio 9 d. Užpaliuose labai pakiliai paminėti Žirgo metai. Žirgų mylėtoja, visų gerbiama Viktorija Jovarienė šventėje teigė: „Šlovė žirgui, lydėjusiam mūsų žmogų per gyvenimo negandas“.

Gruodžio 10 d. Užpalių miestelio centre vyko Kalėdinės eglės įžiebimo šventė.

Civilinės saugos mokymai

Užpalių seniūnijoje gruodžio 8 d. vyko civilinės saugos mokymai - pratybos „Astrovo atominės elektrinės sprogimo pavojus“. Šie mokymai - pratybos vyko viso rajono mastu. Į mokymus - pratybas buvo įtraukti Užpalių seniūnaitijų seniūnaičiai bei atstovai iš gyvenviečių. Pratybų metu buvo skiriamas dėmesys reagavimui į paskelbtą pavojų. Kaip greitai būtų galima infor-

muoti mūsų seniūnijoje gyvenančius asmenis - paskambinant telefonu, išsiunčiant trumpąsias žinutes (SMS), nuvykstant automobiliu iki atokiausiai gyvenančių gyventojų, paskelbiant informaciją internetinėje erdvėje, skambinant bažnyčios varpu ar važiuojant automobiliu per megafoną skelbiant informaciją. Pratybų rezultatas - Užpalių seniūnijos gyventojus, pasitelkiant į pa-

galbą seniūnaičius ir atstovus iš gyvenviečių, galima būtų informuoti greičiau nei per pora valandų.

*Užpalių seniūnijos specialistė
Aistė Vaškėlienė*

Užpalių Lions klubo veikla

Užpalių Lions klubas, savo labdarinę, socialinę, kultūrinę veiklą jau vykdo dvidešimt du metus. Pagrindinės lionizmo idėjos yra tarnystė ir bendrystė. Tarnystė reiškia atjautą, pagalbą tiems

pinigus paskyrėme neįgalių vaikų gydymui. Klubo narės Jūratės iniciatyva, buvo sukurtos puokštės, kurias pardavus, gautus pinigus irgi skyrėme sergančių vaikų gydymui. Dalis lėšų mūsų izde

Nuotraukos iš Užpalių Lions klubo archyvo

žmonėms ir vaikams, kurie turi sveikatos problemų ir gyvena nepritekliaje. Bendrystė reiškia, kad mes, kurie priklausome Liūtų klubams, bendraujame, dalinamės veiklų patirtimi, dalyvaujame jų organizuojuose paramos renginiuose. Daug metų mus sieja glaudus ryšis su Panevėžio Lions klubu, kurio veikloje dalyvauja ir Panevėžio savivaldybės meras Rytis Račkauskas. Eilę metų dalyvaujame Ukmergės Lions klubo organizuojamoje labdaringoje renginyje, Baltoji vakarienė, kur ir mes finansiškai remiame šį renginį. 2023 - 2024 m. klubo prezidente tapo klubo narė, gydytoja Larisa Jakštienė. Prezidentės paskatinti, klubo nariai, lankėsi ne tik pas Plungės, bet ir Vilniaus, Panevėžio liūtus. Jos iniciatyva dalyvavome Ašvienių klubo organizuotoje Žolynės šventėje ir jos metu suruošėme Laimės šulinį. Gautus

atsiranda, klubo nariams aukojant savo pinigus arba organizuojant labdarinius koncertus ir kitokius renginius. Tai nėra iš projektų gaunami pinigai, nes mūsų klubo nariai vykdo labdarinę, filantropinę veiklą. Mūsų pinigai buvo skirti Užpalių

gimnazijos savivaldai - šimtas eurų, eglutės įžiebimo šventei - šimtas eurų, dviem sergantiam vaikam - šeši šimtai eurų. Kajui padovanotas dviratis. Neseniai Utenos ligoninės vestibulyje atsiradęs neįgaliojo vežimėlis, taipogi yra mūsų dovana Šv. Kalėdų proga. Visada maloniai mus suteikia padėkos, kurios skatina mus tęsti gerus darbus. Tokios padėkos sulaukėme iš Utenos ligoninės kolektyvo ir pacientų.

Antrą kartą, dalyvaujame Tarptautiniame plakatų piešimo konkurse. Dalyvauti šiame konkurse pakvietėme Utenos meno mokyklos mokinius. Išrinkome tris geriausius piešinius ir atitinkamai paskatinome, skirdami pirmai vietai penkiasdešimt Eur, antrai - keturiasdešimt ir trečiai - trisdešimt Eur. Pirmos vietos piešinio autoriaus darbą išsiuntėme į respublikinę atranką. Mūsų klubo parama pasiekia ir kitas seniūnijas, gydymo ir slaugos institucijas. Tikime, kad mūsų klubo veikla prisideda prie seniūnijos žmonių socialinių problemų sprendimo. Linkime, kad ateinantys metai būtų dosnūs gerumu, atjauta, būtų sveiki ir prasmingi veiklomis.

*Lions klubo įkūrėja
Nijolė Rimkevičienė*

Šių metų pabaiga atnešė Vilučiams pora gražių ir jaukių popiečių

Popietės „Ilgi vakarai Vilučiuose“ metu, dalyvavome apklausoje – viktorinoje „Ką žinau apie savo kaimą?“ Teko galvas pasukti ir pagalvoti kuris yra jauniausias, o kuris vyriausias kaimo gyventojas? Koks atstumas nuo seniūnijos centro iki Vilučių? Kokie kaimo pasakorių vardai? Tokia linksma nata pradėjome popietę. Popietės metu mums koncertavo ir savo gyvenimo įžvalgomis dalinosi svečias, seimo narys Edmundas Pupinis. Nejučia prabėgo dvi susitikimo valandos, nes gera būti kartu, dainuoti, dalintis prisiminimais.

Antra popietė vyko pirmą advento savaitę. Vilučių bibliotekoje svečiavosi UKC Užpalių skyriaus saviveiklininkai, vadovė Nijolė Navikienė. Jie mums padovanojo keletą advento dainų, pasakojimų, priminė Šv. Kūčių burtus ir papročius. Per gyvenimo rūpesčius buvome primiršę kokių gražių ir daug vilčių suteikiančių ir ateinančius metus

pranašaujančių burtų mes turime. Tai ir malkų nešimas, tvoros apkabinimas skaičiuojant tvoros metus porinis ar neporinis skaičius bus. Visos kaimo merginos norėjo susirasti antrą pusę ir ištekėti. O kur dar bato metimas su viltimi, kad priekiu atsisuks į duris bato nosis...

Noriu padėkoti seimonariui Edmundui Pupiniui, UKC Užpalių skyriaus saviveiklininkams už buvimą kartu ir sukurtas jaukias akimirkas. Žinoma labai dėkinga ir savo skaitytojams, kurie visada su dideliu noru ateina į biblioteką. Jei ne Jūs būčiau ir aš nereikalinga.

Noriu palinkėti, kad 2024 metai atneštų daugiau, o atimtų mažiau. Gražių, kviečiančių skaityti, bendrauti, lankyti

senai pamirštus draugus ir laimės kupinų drakono metų.

Vilučių bibliotekininkė
Ernesta Šlapelienė

Nuotrauka iš Vilučių bibliotekos archyvo

Pagalba žmogui

Kiekvienas žvelgiame savo žvilgsniu į gyvenimą – kiekvienas vaikas, tūkstančiai vienišų senelių...

Galėtų būti didelis išminties miestas – baltomis langinėmis, amarilių žiedais ir senelių veidais už lango, o ant stogų į visas keturias puses plazdančiomis vėtrungėmis. Priėję gyvenimo kryžkelę, galestume ateiti į tokį miestą šviesaus patarimo. Kaip auklėti vaikus, kad jie nematytų ydų, o sektų tik dorybėmis. Kaip gyventi, kad nebijotum mirti. Į šiuos klausimus gali atsakyti tik senatvė. Kiekvienas senas žmogus yra išmintingesnis ir protingesnis. Dar yra mūsų kaimuose senelių, dar yra ir anūkų, kurie karstosi po senelių sodintas liepas. Dauguma senelių nedaug kur nukeliavo. Dabar stovi prie lango žiūri į besileidžiančią ir patekančią saulę, girdi atminties tyloje mažų savo vaikų juoką, prisimena matytus žmonių veidus... Jie mąsto, kad žmonės dabar ne tie, ir dainos ne tos, ir širdys ne tokios...

Stovim taip skirtingose uždarytų durų pusėse. Vieni – bejėgiai, bet iš-

mintingi, žili, turtingi savo patirtim. Kiti – stiprūs, skubantys, neturintys laiko žiūrėti į besileidžiančią ar tekančią saulę.

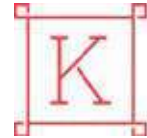
Man labai gaila senyvo amžiaus žmonių, žmonių su negalia. Likimas lėmė, kad nuo rudens globoju Vytą Jurką, Reginą Kamarauskiene, Rimutę-Oną Trakienę, Stanislavą Križinauskiene. Aš juos labai gerbiu. O jiems tiek nedaug reikia – užjausti, nuraminti,

paguosti geru žodžiu.

Metų sandūroje sustoki akimirka metų šventa, nušluostyk neišverktą ašarą, saulę languose sulaikyk. Į ištiestą delną įdedu, Jums mielieji mano globotiniai Regina, Rimute, Stasele, Vytai, meilę negėstančią – spindinčią žvaigždę danguje.

Pagalbai į namus darbuotoja
Aušrė Indrašienė

Bendruomenė „Užpalėnų krivulė“ 2024 m. įgyvendino Utenos r. savivaldybės finansuotus projektus:

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

„Geras administravimas – sėkminga plėtra“ pagal kaimo plėtros programą. Iš projekto lėšų apmokėtos bendruomenei „Užpalėnų krivulė“ suteiktos finansinės apskaitos paslaugos -300,00 Eur ir apmokėtas bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ narystės „Nemuno draugijoje“ mokestis už 2023 m. - 100,00 Eur

„Renkuosi pažinti ir tausoti aplinką“ pagal Aplinkos apsaugos programą. Gautas finansavimas - 750,00 Eur. Suorganizuoti ir prarasti du seminarai gamtoje: „Potyriminės veiklos – renkuosi pažinti ir tausoti aplinką, kurioje gyvenu“, lektorė žolininkė Aleksandara Stasytienė ir seminaras „Grybai. Apie ką Jūs kalbate?“, lektorė mikologė Aurelija Plūškė. Dalinai finansuotas laikraščio „Už palių“ trečio numerio išleidimas.

„Festivalis „Aukštaitijos metų vasaros vakarai Užpaliuose“ pagal Kultūrinės veiklos plėtros programą. Gautas finansavimas – 3600,0 Eur. Projekto įgyvendinimo metu suorganizuota 5 renginiai: Birutės Mar monospektaklis „Neparašytas laiškas“ Kaniūkų bendruomenės laisvalaikio salėje, nebylaus kino vakaras Č. Čaplino „Emigrantai“ su akordeono muzika, Panevėžio styginių kvarteto koncertas Šv. Nikolajaus Stebukladario cerkvėje, Afrikietiško būgnų vakaras prie Lygamiškio piliakalnio, muzikos grupės „Sirupas“ koncertas per Rudens lygiadienio šventę.

„Fizinė + psichinė sveikata = kokybiškas gyvenimas“ pagal Sveikatos apsaugos programą. Gautas finansavimas – 2000,0 Eur. Projekto įgyvendinimo metu suorganizuota trys seminarai: „Emocijų pasaulis“, „Komunikacija ir tarpusavio santykiai“, „Tempimo pratimai – kokia jų nauda“ ir prarasti 26 mankštos užsimėmimai.

„Aukštaitiški raštai ant Užpalių kalėdinės eglės“ pagal kultūrinės veiklos plėtros programą. Iš projekto lėšų apmokėtos originalaus dizaino, ažuolinių aukštaitiškų raštų motyvais, dekoruoti paukščių formos mediniai žaislai, Užpalių kalėdinės eglės puošybai. Skirta finansavimo suma – 1000,0 Eur.

„Visi kartu – nuo mažo iki senelio“ pagal priemonę „Stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėse“. Skirta finansavimo suma 4010,00 Eur.

Iš projekto lėšų surengta edukacinė – kultūrinė bendruomenės narių išvyka po Ukmergės dvarus, suorganizuota šeimų šventė „Vaikai – tai mes“, dalinai finansuota laikraščio „Už palių“ leidyba, surengta edukacija „Modernių/ minimalistinių vainikų pynimo dirbtuvės“.

„Bendruomenės pagalbos teikimas Užpalių krašte – 2023“ pagal socialinės apsaugos plėtojimo programą. Projekto įgyvendinimo metu 3 darbuotojai paslaugas į namus teikė 13 bendruomenės narių.

Bendruomenė „Užpalėnų krivulė“ įgyvendino Lietuvos kultūros tarybos finansuotą projektą „Betarpiškos erdvės“. Iš Lietuvos kultūros tarybos gautas finansavimas 4200,0 Eur ir 1867,0 Eur koofinansavimas iš Utenos rajono savivaldybės administracijos, pagal Kultūrinės veiklos plėtros programą. Įgyvendinant projektą buvo organizuota 7 dienų šiuolaikinio meno rezidencija ir jos rezultatas paroda „Akcija -2“. Projekto įgyvendinimo metu buvo suorganizuotas interaktyvus pažintinis pasivaikščiavimas, etnologės Gražinos Kadžytės paskaita Krokulėje, susitikimas su garso menininku, garsų kolekcionieriumi Audriumi Šimkūnu. Suorganizuotos edukacinės dirbtuvės, parengta du reprezentatyvūs, projektą pristatantys straipsniai tarptautinėje spaudoje: ArtNews ir Echo Gone Wrong žurnaluose.

MAXIMA „Mes – bendruomenė“ finansavo projektą „Stebėdami pažįstame ir saugome Užpalių krašto paukščius“. Pagal projektą įkurtasi „Gamtos kampas“ Užpalių gimnazijoje, sukurtas tinklalapis stebiu.online – paukščių gyvenimo transliacijų stebėjimui, įdiegtos stebėjimo kameros šalia inkilų.

Projektų vykdytojai: Diana Šlapšinskienė, Vida Juškie-
nė, Toma Skubiejė, Aistė Vaškelienė, Lidija Galvanauskienė,
Eglė Širvytė, Šarūnas Misiūnas.

Projektų finansininkė Valerija Morkūnienė.

Projektų viešinimo darbus atliko Indrė Zabulytė.

Nuotrauka Irenos Kaulimienės

Utenos rajono savivaldybės pastangos darniai ūkininkauti ir puoselėti kraštovaizdį įvertintos „Auksine krivūle“

Žemės ūkio ministerija savivaldybių darbų įvertinimo šventėje „Aukštinės krivulės“ už indėlį į darnų ūkininkavimą ir kraštovaizdžio puoselėjimą apdovanojo Utenos rajono savivaldybę, kurioje šiame buvo deklaruota daugiausia kraštovaizdžio elementų.

Pasak žemės ūkio viceministro Vytauto Abukausko, įteikusio apdovanojimą, Utenos rajono savivaldybės ūkininkai gali būti pavyzdžiu ir kitiems rajonams, kaip ūkininkaujant taikoję su gamta galima gauti naudos ir žemdirbiams, ir aplinkai, ir visai šaliai.

„Būtent čia ūkininkaujantys šiame deklaruojame daugiausia kraštovaizdžio elementų, kurie yra ypatingai svarbūs siekiant išsaugoti biologinę įvairovę. Džiaugiuosi, kad stiprėja supratimas, jog būtina išlaikyti darną tarp ūkininkavimo ir gamtos“, - teigia viceministras.

Geriausios, konkrečiose srityse pasižymėjusios savivaldybės, minint Lietuvos vietos savivaldos dieną, Lietuvos savivaldybių asociacijos įsteigtais „Aukštinės krivulės“ apdovanojimais pagerbtos jau aštuonioliktą kartą.

Nuotraukos Dainiaus Stankaus AuksinėsKrivulės2023

MIELI LAIKRAŠČIO SKAITYTOJAI

Kviečiame PRENUMERUOTI LAIKRAŠTĮ Už palių, kuris leidžiamas vieną kartą per ketvirtį.

Užsiprenumeruoti galite Užpalių bibliotekoje – pas **Vidą Juškienę** arba tel. 8 614 52411 arba Užpalių seniūnijoje, Užpaliai, tel. 8 628 28514 arba Vilučių bibliotekoje tel. 8 601 14009

PRENUMERUOKITE IR SKAITYKITE. Kaina 10,00 Eur. metams.

SIMONOS KEPYKLĖLĖ

Sveiki, esu Simona Kiliutė - Daukševičienė. Kepu tortus, gaminu įvairius skanėstus jūsų saldžioms šventėms ir ypatingoms progoms.

Mano asortimente rasite ne tik klasikinius skonius, bet ir egzotinius derinius, kurie nustebins net išrankiausias ragautojus.

Sekite naujienas ir susipažinkite su mano kepiniais.

O jei jau turite progą ir norite nustebinti svečius saldžiu skanėstu - parašykite asmeninę žinutę arba susisiekite su manimi telefonu: +37064705528.

Laikraštį parengė: Bendruomenė „Užpalėnų krivulė“. Redaktorė Vida Juškienė.

Laikraščio leidėjas: UAB „Colorita“ Utenio a. 22 (III a.). Tiražas 72 vnt.